

ૐ  
શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥

યત્ર નાર્યસ્તુ પૂજ્યન્તે રમન્તે તત્ર દેવતાઃ ॥

**સુકન્યા—સાવિત્રી**

નાટકનાં ગાયનો.

મોરબી આર્ય સુબોધ નાટક મંડળી માટે  
સ્વી પ્રસિદ્ધ કરનાર

સ્વ. મૂલજીભાઈ આશારામ બોઝા.

પ્રકાશક

મૈત્રીલાલ મૂલજીભાઈ બોઝા.

પ્રિન્સેસ યાગેટર રોશનરોડ મુંબઈ.

(મોરબી આં. સુ. નાટક મંડળીના માલિક.)

આવૃત્તિ ૮ મી પ્રત પાંચ હજાર.

(મિત્ર સ્વામિત્વના સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કર્તાએ રજીસ્ટર કરાવી  
સ્વાધીન રાખ્યા છે. માટે તેમની રજા સિવાય કોઈએ  
છાપવું છપાવવું કે લખવું નહિ.)

આ પુસ્તક શા. ખુ. અ.ના ધી સુરત જૈન એ. પ્રી. પ્રેસમાં  
પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસે છાપ્યું છે. ખપાટીઆ ચક્રવા સુરત.

સંવત ૧૯૭૬,

સને ૧૯૨૦.

મુદય ત્રણ આના.

૨૯૩૭

વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
મોરબી નાટક કંપનીનાં

# સચિત્ર મોટાં પુસ્તકો.

દરેક કોમની સ્ત્રીઓને સફળોદય પ્રદાન કરવા યોગ્ય  
પાત્રવત્ય પ્રભાવ દર્શક અત્યુત્તમ પુસ્તકો

સુકન્યા-સાવિત્રી નાટક—(રંગબેરંગી બાવીસ સુંદર  
ચિત્રો. સહિત.) મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

મહાસતી અનસૂયા નાટક—(નામદાર ગાયકવાડ  
સરદારના કેળવણી ખાતાએ ઇનામ તથા લાઘ-  
એસી માટે મંજૂર કરેલું) સુંદર ચિત્રો સહિત)  
મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

ભર્તૃહરિ નાટક—( સચિત્ર ) મૂલ્ય. રૂ. ૧-૮-૦

આંધરાજ, ત્રિવિક્રમ, ત્રિયાશજ, જગદેવપરમાર, રાણ-  
કદેવી, વરદહસ, રાણા રાજસિંહ એ પ્રત્યેકનું મૂલ્ય

રૂ. ૧-૦-૦

પ્રેમીલાલ મૂલજીભાઈ આશાસન એ.મ.

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૮૮-૩૭ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨૩૫૨૫૧ ૨૧૧૮૮૧

વિષય ૬. ૧૨. ૩

એક ઉત્તમ ધર્મ ગ્રંથ ! તુર્તજ આહુક થવા ધન લખો ।

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના સદ્ગુરુ દેવ

# શ્રીરામકૃષ્ણ

## પરમહંસ.

(એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત જીવન ચરિત્ર, ૭૫૦-ઉપદેશામૃત સહિત ચીકણા બડા કાગળ, પાકુ પુકું. પૃષ્ઠ ૮૨૫ લેખક:—

દાદાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા.

**મૂલ્ય**—રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટ ખર્ચ જુદું.

ધર્મરાતાર ભગવાન શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ-જેઓ જગદ્વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના સદ્ગુરુદેવ હતા. તેમનું, પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ યજ્ઞ ચડે એવું વિસ્તૃત જીવનચરિત્ર હજી સુધી પ્રકટ થયું નહોતું, તે છણાં બંગાળી પુસ્તકો તથા જીનાં અપ્રાપ્ય બંગાળી આસિકપત્રોને આધારે લખવામાં આવ્યું છે. સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયેલા આ પુસ્તકમાં ભગવાન શ્રીરામ કૃષ્ણદેવના જન્મ સમયથી તે અંતપર્યંત અનેલા અઢીકેક ચમત્કારીક બનાવોનું વર્ણન બહુ સુંદર રીતે લખાયેલું છે. આફ્રીકા માટે મુલ્ય શીલીંગ ૪ પેન્સ ફનો પોષ્ટ ચાર્જર મોકલવો. સર્વ પત્રગૃહાર:-

દાદાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા.

**અવસ્થાપક**—સસ્તી વાર્તામાળા, દાણાપીઠ-નવોવાસ

અમદાવાદ.

॥ श्रीगणेशायनमः ॥

## सुकन्या-सावित्री

नाटकनी प्रवेशवार टुंक हकीकत.

अंक १ लो.

मंथलाश्वरज—भारत कीर्तन, जाविता आयस्य निमते नाट्य-  
प्रयोगतुं परतुसयन.

प्रवेश १ लो.—व्यवन ऋषिना आश्रममां पिरवत भनुना पुत्र  
राज सापतिनी पुत्री सुकन्या तेनी रूपीओ साथे प्रवेश  
करे छे, त्या ओके राजकुमां प्रकाश देणी, राजधाना छिद्रमां  
गण पोसे छे, राजकुन्याना आ सादस्यी तेमां रहेता  
तपरवी व्यवननी आओ हुटी लछ इधिरदारा आली रहे  
छे. लछयेष्टां मयेला आ व्यवनने साटे सुकन्याने  
पश्चाताप साथ छे. सापना करवी राजकुन्या, व्यवननी  
दृष्टिइय जनी ऋषिपत्नी यलाने दुनअह करे छे, राज-  
राष्ट्रिनी संभतिथी, नारदमुनि तेमतुं पण्डितदृष्ट करवे छे.

प्रवेश २ लो.—तपोवनमां पोताना मातपितानी साथे दक्षनाथे  
आवेला राजकुमार सत्यवानना परिचयमां आववाथी  
आश्रममां निवास करता ऋषिकुमारोने शहर जेवानी  
ज्वासा थाय छे. उदार दिलनो राजकुमार तेमने पोताना  
वस्त्रालंकारोनुं दान करे छे. गौतम मुनि पोतानी दिव्य  
दर्शनना विधाना यमत्कार पडे, तपोवनमांज शहर अता  
वानुं हकी समजवीने लछ जय छे.

**પ્રવેશ ૩ બે—**મદ્રદેશાધિપતિ મહારાજ અશ્વપતિની પુત્રી સાવિત્રી વિહારશુવનમાં પોતાની સખીઓ સાથે વાર્તાવિનોદ કરે છે ત્યાં લગ્ન સંબંધી સખીઓના અરસ પરસ મનોભિપ્રાય જાણી લઈ, સાવિત્રી તેમ લગ્નની મહત્તા સમજાવે છે. રાજા અશ્વપતિ તથા રાણી માલવી પોતાની પુત્રીના આ વિચાર ક્ષુધી રીતે સાંભળે છે, અને સાવિત્રીને પોતાના મનગમતો વર શોધવા માટે દેશાટન કરવાની આજ્ઞા કરે છે.

**પ્રવેશ ૪ થો—**ન્યાતમાં કન્યાની અછતન લાંબે કુંવારો રહેલો હિંદુસિંહ તથા પરતંત્ર થવાના બચથી કુંવારો રહેલો તેનો મિત્ર ગરીબદાસ પોતપોતાના દુઃખને રહે છે, જગતનાં કુંવારાનું જીવન બ્યર્થ લાગવાથી અંતે જેવી મળે તેવી જો સાથે પરણવાના નિશ્ચય ઉપર આવે છે.

**પ્રવેશ ૫ મો—**રાજકુમાર સત્યવાન પોતાના અંધ માતા પિતાના નેત્રને માટે અત્યંત બળાપો કરે છે, શહેર જોવાની જગ્યા સાવાળા ઋષિકુમારનો અત્યંત દુરગ્રહ જોઈ. ગતમ મુનિ પોતાની વિદ્યાના ચમત્કરરૂપે સત્યવાનના રાજ્ય નગરનું દિવ્ય દશન કરાવે છે. અંધ રાજરાણીની ગેરવાજરીમાં પોતાનો કાકો ચંડસેન રાજ્ય પચાવી બેઠેલો જણાય છે તથા તેના સર્વ પ્રપંચ તેમના જાણવામાં આવે છે ભવિને પ્રાધાન્ય આપી દુઃખી રાજ્ય કુટુંબ પોતાના દિલને દલાસે આપે છે.

**પ્રવેશ ૬ ઠો—**કલામરા ધણીને પરણવાની ઇચ્છાથી કુંવારી રહેલી કુમળી તથા ઠામ ઠામ પુનઃ જન્મ કરતી તેની બહેનપણી છાંય રખી, સોખવે અસર.

પ્રવેશ ૭ મો—ચંડસેનના દરબારમાં રાજ્યના માણ દિવાન નીતિ વલ્લભને કેદ કરીને લાવે છે, હાજર કરનાર ચંડસેનના દરબારમાં તેને માણ રાજાનો પક્ષ છોડી દેવાનું સમજાવે છે નીતિને વળગી રહેનાર નીતિવલ્લભ નહિ માનતાં, કારણ મહા ભોગવવાનું વધારે પસંદ કરે છે.

પ્રવેશ ૮ મો—ખાસડાં ખાવાની શરતે મરીબદાસ સાથે છપ્પરપગીનું ધધરણું (નાતરું) થાય છે, ધરમાં પત્ર મૂકતાની સાથે છપ્પરપગી પોતાની શરત યાદ દેવડાવે છે મરીબદાસ ગભરાય છે, જ્યારે શરત કબુલી ખાસડું ખાવા તૈયાર થાય છે; છપ્પરપગી મનમાં પુલાય છે. જુમખી પોતાની જ દેના હીનો પાચમે ધરવાસ જોવા આવે છે, તેને પણ પોતાના જોવા શીખવે છે.

પ્રવેશ ૯ મો—દેશાટન કાવા નીકળેલી સાવિત્રી, પોતાને યોગ્ય વર નહિ મળવાથી નિરાશ થાય છે, તપ કરવાના નિશ્ચય છપ્પર પાવેલી રાજકન્યા દેવને દોષ દેતી તપોવનમાં આવી પહોંચે છે. અધિકુમારો સાથે સમીપ હોવા નીકળી પડેલ નાચકુમાર સત્યવાન તેની દ્રષ્ટિએ પડે છે; ત્યાં એક રાજકન્યા તથા રાક્ષસની દેવી માયાથી સત્યવાનના ધ્યાનમાં કસોટી થાય છે, સંતાપને છાનામાની ચિકિત્સા જોતી સવિત્રી સત્યવાનનું આખું ધૈર્ય જોઈ તેને પોતાના પાત તરફે પસંદ કરી વરમાળ આરોપવા જાય છે. રાજા રાણીનાં સંતાપ સિવાય પ્રધાનો તેને જોવા સાહસ કરતાં બહકાવે છે.

## અંક ૨ જો.

**પ્રવેશ ૧ જો.**—સાવિત્રીની સાથે દેશાટન કરવા ગયેલા મુખ્ય પ્રધાનો અમ્મપતિના દરબારમાં આવી, સર્વ વાર્તા નિવેદન કરે છે, સત્યવાનના પદભ્રષ્ટપણના દોષને લીધે તેનો સાવિત્રી સાથે વિવાહ અધતિત ઠરાવે છે. એટલામાં મુનિવર નારદનું આજ્ઞ મન થાય છે, તે સત્યવાનના અપાર ગુણના વખાણ કરે છે, તેથી રાજા અત્યંત પ્રસન્ન થાય છે; પરંતુ પાછળથી સત્યવાનના આયુષ્ય વિષે પ્રશ્ન નીકળતાં નારદમુનિ વિચાર માં પડી જાય છે. સત્યવાનનું આયુષ્ય માત્ર એક જ વર્ષનું જણાયાથી સર્વ સાવિત્રીને ફરી દેશાટન કરવાની ભલામણ કરે છે, પરંતુ સાવિત્રી પોતાના નિશ્ચયમાં અડગ રહી, સત્યવાન અલ્પ આયુષ્યમાન હોવા છતાં તેને પરણવાની હઠ લે છે. વટસાવિત્રીના વ્રતનું માહાત્મ્ય જણાવનારી દેવ વાણી થાય છે, તેથી સાવિત્રીને તે વ્રત ધારણ કરવાનું કહી મુનિ વર નારદ તેનો સત્યવાન સાથે વિવાહ કરવામાં સંમતિ આપે છે.

**પ્રવેશ ૨ જો.**—છપ્પરપગી પાસે ધણીને કલ્યામરો કરવાનો પાઠ બજેલી કુમખી તથા યુક્તિમાજ ઉત્સુસેદનો નવો ધરસંસાર કુમખીને સુધારવાની નવી યુક્તિ, મીંદડીને બહાને તોફાન, કુમખીનું ફરી જવું.

**પ્રવેશ ૩ જો.**—સત્યવાનના દીર્ઘાયુષ્ય માટે બગીચામાં વડ પૂજન કરતી, સાવિત્રીના ધૈર્યની કસોટી કરવા માટે સૂર્ય તથા ચંદ્રને સંઘર્ષદ્ર આવે છે, પરંતુ સાવિત્રીનો સત્યવાન પ્રત્યે અડગ પ્રેમ જોઈ તેઓ બાંધીવાદ આપી પાછા ચલા જાય છે.



**અવેશ ૪ થો—**હાલુસિંહનું જોષ ગરીબદાસ પણ પોતાની સ્ત્રીને વશ કરવા માટે માંદગીને જ્ઞાને તોડાન મચાવે છે, પરંતુ હાપરપગી પહેચેલી હોવાથી તે ભેદ કળી જાય છે, પૈસાની લાલચે પોતાના માઆપની સલાહથી, ગરીબદાસને મારીનાંખવાનો વિચાર કરે છે,

**અવેશ ૫ મો—**અશ્વપતિ પોતાના પ્રધાનો સહિત સાવિત્રી માટે સત્યવાનનું માગું કરવા, તપોવનમાં ધંમસેન પાસે આવે છે, અંધ રાજા રાણી ધણી આનાકાની સાથે માગણીનો સ્વીકાર કરે છે,

**અવેશ ૬ હો—**પોતાના પતિ વ્યવનને નેત્રપ્રાપ્તિ માટે સુકન્યાએ દેવવૈદ્ય અશ્વિનીકુમારને પ્રસન્ન કરવા સારું તપ આદર્યું છે, ત્યાં દંપતીના પવિત્ર પ્રેમની પરીક્ષા કરવા માયાવી દેવવૈદ્યે આવી સુકન્યાને છળવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તેથી સુકન્યા તે મને શાપ આપી પોતે અગ્નિમાં બળી મરવાનો નિશ્ચય છે. સત્યવાન તેને તેમ કરતાં બટકાવે છે, અંતે અશ્વિનીકુમારે પ્રસન્ન થઈ વ્યવનને નેત્ર તથા યુવાવસ્થા આપવા માટે સ્વર્ગમાં લઈ જાય છે.

**અવેશ ૭ મો—**ફાંસીની શિક્ષા પામેલી પુત્રી હાપરપગી, કેદખાનામાં પોતાના પાંચે બરથારને ત્રેતરૂપે જોષ લખાવત થાય છે, અને પોતાના પાપનો પરતાવો કરે છે. પુત્રના કામમાં મદદગાર હોવાથી, કેદ ભોગવતાં તેના માઆપને આખરની સુલાકાતને જ્ઞાને હાપરપગી પોતાની પાસે બોલાવી, માની જીભે યુમી લેવાની માગણી કરે છે, માની જીભના દોષથીજ પોતાના આવા દશા થઈ છે, એમ જણાવી હાપરપગી તેની માની જીભ કરડી લે છે. પછંસાની લાલચે પુત્રીને આડે માર્ગે દોરવનાર માઆપની સોજે સોજ આના ફળેતી.

પ્રવેશ ૮ મો—સત્યવાન તથા સાવિત્રીનાં લગ્ન.

પ્રવેશ ૯ મો—રાજા અર્પાતિ તથા તેની રાણી પોતાની પુત્રી સુ કન્યાને માટે ચિંતા કરે છે, મુનિવર નારદની બલામજ્જથી તેઓ વ્યવનના આશ્રમ તરફ જાય છે.

પ્રવેશ ૧૦ મો—સાવિત્રી પોતાના અમૂલ્ય આશૂપણો ઉતારી નાખી તપોવનમાં જાજતા અલંકારો ધારણ કરવાનું વિચારે છે, તેટલામાં સત્યવાન ત્યાં આવી ચઢે છે. દૈવયોગે નિર્માણ કરેલા દંપતીના શુદ્ધ સાત્વિક પ્રેમનું દિગ્દર્શન.

પ્રવેશ ૧૧ મો—યમના દરબારમાં પાપીઓને તેમના કર્મ પ્રમાણે શિક્ષા થાય છે, સત્યવાનના જીવને લેવા યમદુત શકિતવાન નહિ હોવાથી યમરાજ જાતે જવા માટે વાહન તૈયાર કરવા ની આજ્ઞા કરે છે, હાપરપગી તથા તેના મરણ પામેલા બંધારોને ન્યાય થાય છે, હાપરપગીને માથે લોહાના ૬ થોડાને માર પડે છે.

પ્રવેશ ૧૨ મો—સમિત્ર લેવા માટે તૈયાર થયેલા સત્યવાનની સાથે સાવિત્રી વનમાં જવાની હઠ લે છે. માતાપિતાની આજ્ઞા સિવાય સાવિત્રીને પોતાની સાથે લેવાની સત્યવાન ના પાડે છે, અને સામુદ્રસુરની અજ્ઞા મેળવી સાયંકાળ થતાં પહેલાં આશ્રમમાં પાછા મળવાનું કહી જાને વન પ્રત્યે જાય છે.

### અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ લો—સાવિત્રીની માતાને ઉંઘમાં દુસ્સવાને થવાથી વ્યાકુળ બની પોતાની પુત્રીના સૌભાગ્યને માટે રાજા રાણી ચિં

તામાં પડે છે, મુનિવર નારદનું વચન યાદ આવવાથી ત્યાંથી રાતો રાત તપોવન તરફ પ્રયાણ કરે છે.

**પ્રવેશ ૨ જો—**સત્યવાન તથા સાવિત્રીને ગયે ધણો વખત થઈ જવાથી અંધ રાજા રાણી તેમને શોધવા નીકળી પડે છે. અશ્વપતિ તથા રાણી માલવી આશ્રમમાં ઠાકીને નહિ જોવાથી વધારે ચિંતાતુર થાય છે.

**પ્રવેશ ૩ જો—**સુકન્યા પોતાના પતિ વ્યવનને સ્વર્ગમાંથી પુરાવ રથા પામી પાછા આવવાની વાટ જોતી હોય છે, એટલામાં આકાશમાંથી વ્યવન આવે છે પરંતુ સુકન્યા તેને ઓળખી શકતી નથી, આકાશવાણી થવાથી સુકન્યાની ખાતરી થાય છે, હંપતી અરસપરસ ભેટે છે, રાજા સર્પાંતિ તથા તેની રાણી, સુકન્યાને મળવા આવે છે ત્યાં આ પ્રસંગ જોઈ સુકન્યાને શીટકાર આપે છે. અશ્વિનીકુમારે ત્યાં આવ્યા સુકન્યાનું ચરિત્ર તેના માતાપિતાને કહી સંજ્ઞાળાવી તેમના મનનું સમાધાન કરે છે; મુનિવર નારદની દક્ષિણામાં વ્યવન ઋષિ, અશ્વિનીકુમારેને યજ્ઞમાં સોમરસને ભાગ આપવાનું વચન આપે છે.

**પ્રવેશ ૪ જો—**ધણી શોધ કરવા છતાં સત્યવાન તથા સાવિત્રીને પત્તા લાગતો નથી તેથી સર્વ શોકમાં ડુબી જાય છે થોડી વાર પછી અંધ દ્યુમત્સેન તથા શ્રેણ્યાને દ્વેષ સુવર્ચા આવી પહોંચે છે, રાજા રાણી પ્રાણત્યાગ કરવાના નિશ્ચય ઉપર આવે છે, જૈનમુનિ પોતાની વિદ્યાના ચમત્કાર વડે સત્યવાન તથા સાવિત્રીને દિવ્યદર્શનમાં ખતાવવાનું કહી ધીરજ

આપે છે.

દિવ્યદર્શન.

પ્રવેશ ૫ મો—જમણમાં સત્યવાન તથા સાવિત્રી વાર્તા વિનોદ કરતાં તથા કુદરતની શોભા નિહાળતાં આવતાં જણુય છે, પોતાને જેમથી તેટલાં ફળ તથા પુષ્પ બેમાં કરી સન્નિધિ લેવા માટે આજળ જાય છે, વૃક્ષને કુહડીનો લા કરતાંની સાથે તેનાથી મોટા નાગ નીકળી સત્યવાનને ડાંખ કરે છે, સાવિત્રી તે નાગની પ્રાર્થના કરે છે, તેથી સાક્ષાત્ત યમ દેવનાં દર્શન થાય છે. યમરાજ સત્યવાનના હૃદય માંથી અગુપ્ત માત્ર સુદ્ધમદેહને પાશથી બાંધી લઈ જાય છે; સાવિત્રી કલ્પાંત કરતી યમરાજની પાછળ જાય છે, તેને પાછી વળવા યમ ધણું સમજાવે છે, તો પશુ એક પછી એક વરદાન પામતી, પોતાના પાતિવ્રત્યના પ્રભાવથી યમરાજની પાછળ આકાશમાં જાય છે, યમરાજ પ્રસન્ન થઈ સત્યવાનને પોતાની પાશમાંથી મુક્ત કરી આશીર્વાદ દઈ ચાલ્યા જાય છે.

પ્રવેશ ૬ હો—યમરાજના વરદાનથી હુમત્સેન તથા શૈબ્યા દેખતાં થાય છે, ચંડસેન પોતાના પાપનો પરતાવે કરતો રાજ્યાર્પણ કરવા માટે તપોવનમાં આવે છે, એટલામાં સત્યવાન તથા સાવિત્રી પણ આવી પહોંચે છે, સર્વે હજે મળે છે, અને આનંદ આનંદ થઈ રહે છે.

શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:



## પાત્રો.

- સાર્યાતિ.....વેવસ્વત મનુના પુત્ર.  
 એવન.....સુકન્થાના પતિ (ઋષિ)  
 અશ્વપતિ.....મદ્ર દેશના રાજા.  
 મત્સેન.....સાલ્વ દેશના અંધ રાજા.  
 સત્યવાન.....,.....તેમના પુત્ર.  
 ચંડસેન.....દુમત્સેનના નાના ભાઈ,  
 ઉલ્લુસિંહ, } .....બે મિત્ર.  
 ગરીબદાસ }  
 ભારદ્વાજ, ગૌતમ, } તથેવનમાં નિવાસ કરતા મુનિઓ.  
 ધામ્ય, મુવર્યા. }  
 યમ.....યમપુરીનો રાજા.  
 ચિત્રગુપ્ત.....તેમના પ્રધાન.  
 વીરમિત્ર } અશ્વપતિના પ્રધાન.  
 શત્રુશત્ર્ય }  
 મુકન્થા.....સાર્યાતિરાજાની પુત્રી, એવન ઋષિનાં ધર્મપત્ની.  
 લીલાવતી } .....તેની સખીઓ.  
 લલિતા }  
 શૈબ્યા.....દુમત્સેનની અંધ રાણી.  
 સ્વાવિત્રી.....અશ્વપતિ રાજાની પુત્રી, સત્યવાનની પરમ પતિવ્રતા બી.  
 માલવી.....અશ્વપતિની રાણી.  
 મુશીલા.....સાર્યાતિની બી.  
 પ્રભાવતી.....ચંડસેનની બી,  
 છપ્પરપગી } ..... બે બહેનપણીઓ.  
 હુમખી }  
 એ સિવાય, નારદ, ઋષિકુમારો, ચક્ષકન્થા, રાક્ષસ, આધની  
 કુમારો, દેવતાઓ, સિપાહીઓ, યમદૂત વગેરે વગેરે.

# સુકન્યા-સાવિત્રી નાટકનાં ગાયનો.



સૂત્રધાર—

મંગલો ચરણ.

ચાઓ શ્રીમણુ નાયક સાથ ( ૨ )

વિદ્ય હરણુ હિમ તનયા તન

હરિ હર નંદન ગુણુ રાય—ચાઓ.

લક્ષ લાભ પરિવાર મનોહર

સુંદરિ શુધ બુધના.....૨

દુઃદાળા દુઃખ મંજન,

કરવા જન મન રંજન,

શિશુમણુ મ્હાય—શ્રી.

૨.

આયઃ બાળાઓ } ધન્ય ધન્ય અમારી ભરતભૂમી,  
આયઃ બાળકો } — પદ રમ મ્હણએ ગુજ ચરણુચુમી— ધન્ય.

કુમકુમ છાંટી પાવન મ્હણએ, રસનાએ ગુણુ તારા ગમ્હણએ,

ગુજ અંતરની આશીષ મ્હણએ, અમ ભરત ભૂમી (૨)

પૂજન અર્ચન ભૂમી તાર, જન મન વાંછિત ફળ દેનાર,

ગુજ નામ રમરણુ લાગે પ્યાર, અમ ભરત ભૂમી (૨) ધન્ય.

૩

બાળાઓ } ભૂલે ભલે ભલા બૂલેર. ( ૨ )

બાળકો } — ભાવિનો ભરમ કોધી નવ ખુલે ( ૨ )

મૂર્ખ મન ભલે કુલાવ્યું કુલે-ભૂલે.



ખાળાઓ—અતિ હિમંમથી કર્મ આદરે, ધરી મન મોટી આશ,

અધવચ વાડી લુંટાઇ જાએ, (૨) આખર થાય નિરાશ-ભૂલે.

ખાળકો—કાળ હીંચોળે અહું માત્રનું, છવન ઝોલાં ખાય,

રહે દૂર નિર્ધારું ધારું, (૨) ધરણીધરનું થાય.-ભૂલે

૪

મુકન્ધા—અજળ શી ! આ ઉપવનની બહાર

મુગંધી પરિમલ બહેકે અપાર—અજળ.

કોકિલકીર મૃદુલ મુથાવે, મધુકર મધુર ગુંગર—અજળ.

વૃક્ષલતાઓ ધરી નવ પદ્મવ, ઝુકી રહી હારો હાર—અજળ.

૫

મુકન્ધા—જય કાળ તણા મહા કાળ કૃપાળ મહેશ તમે દરજ્યા કરજો,

મુખ શાન્તિ અખંડ વિશ્વંભર બૂધર, આ મુનિના હિરમાં ભરજો;

હુંથી બાળપણે અપરાધ થયો, ગણી બાળક દોષ કામા કરજો,

મમ કર્મ તણું ફળ ફલ મુજને, વૃદ્ધ આ મુનિના દુઃખસહુદરજો—જય.

૬

મુકન્ધા—હવે રહું બની હવું જે બનાવવું શ્રી દીનબંધુને હાથ,

બની દાસી સેવું તમ સાથ. (૨)

તમ ચરણે તનમન ધન નાથ—હવે રહું બની.

પ્રથમ બાળપણ સહુને આવે, નવા નવા નિત્ય ખેલ ખેલાવે,

નથી ગઇ વિસરી એ વાત, બની દાસી સેવું તમ સાથ—હવે.

બચપણ પૂરબ ચોવન આવે, ચિત્ત ભમને ચક્રોળે ચલાવે,

પ્રકટે જીવનના પ્રભાત, બની દાસી સેવું તમ સાથ-હવે.  
છેલ્લી વૃદ્ધાવસ્થા આવે, ત્યાંથી સફળે નિજ પંથ સીધાવે,  
અર્થો મેં તમને હાથ, બની દાસી સેવું તમ સાથ-હવે.

૭

હીનાવતી } એ...આવ્યું આ વધામણીનું ટાણું રે (૨)  
હસિતા } —સુકન્યા બહેને નીપજવ્યું નામ કેરું નાણું—એ.  
મિથ્યા વૈભવમાં મન ન રાવ્યું રે,  
પરજીવ કેરું સાધન સાધ્યું રે;  
કુળમાંથી કીધું જેણે કીર્તિ કેરું દહાણું રે (૨) સ.  
હરિ ભજવાને આ જન્મારો રે,  
કાળ ન રાખે કોપનો ઉવારો રે;  
કાલે તો કાણુજણે કેવું વાશે વહાણું રે (૨) સ.

૮

નારદ—ચક્ર ઉભય ભવ રથના સાથે રહીને જન્મ સફળ કરજો,  
પ્રેમ પરસ્પર પામી, સદા દંપતી ઉત્તમ વર વરજો.

૯

ઋષિકુમારો—કુમાર બન્યા કેવા રાજના કુમાર ( ૨ )  
મોટા મોટા મણકાવાળી, માળામળામાં ધાલી,  
મેં આજ અહીં નિહાળી, ચળકે બેસુમાર—કુમાર.  
અને ધર્યો તાજ માથે, ઉગડયા ચર્મ હાથે,  
હું તુંથી પાત્ર સાથે, શોભાનો નહિ પાર—કુમાર.



જણે જડયા ઝીણા તારા, જણાય ન્યારા ન્યારા,  
જમો કરે જબકારા, બહુ તેજનો બંબાર—કુમાર.

સખીઓ—એ...રજની ! શરદની રળીયામણીરે,  
રહી ખીલી રૂપાળી ચંદની આકાશે રહી ખીલી.  
એ...વૃષ્ટિ વર્ષાવે અમૃત તણી રે,  
રેલ જમી હરમાંહી આનંદની. હાં હાં રેલ જમી.  
એ...ઠરે નયણાં નિહાળી પ્રકાશ (૨)  
હર્ષ ઘેલાં હૃદયં કહે હાથ,  
અલક શ્વેત શી છવાઈ (૨)—ખીલો.

સાવિત્રી—ચંદ્રવિના સજની નહીં, રજનીને સન્માન,  
સજની શું ? સમજી કરો, રજનીનાં ગુણ જાન..

સાવિત્રી—ભગન તે શું સમજો હો ખેલ સાહેલી,  
શું ચવણી સમજવી નથી એની સહેલી;  
મૂકયા હાવે દુઃખને આનંદ હેલી,  
ભાવી તણે ખેલ કહે કાણુ ખેલી.

માધવી—ભોગી તણી સાથે જતી જવું ભોગી,  
રોગી તણી સંગે રહી કરવો નિરોગી;  
પ્રારબ્ધે જે મેળવ્યો ભોગી કે રોગી,  
ભોમવવાં તે સુખ દુઃખ યદને સંગોગી.

સાવિત્રી—ઘડાએ બાળા બોળી બની ભર બાળે,  
 ઘડાએ પૂર્વ જન્મના પાપ પ્રગળે,  
 નથી ફળ લેવાનું એકે ઉછાળે,  
 મોતી તો પાકે છે ઉડે પાતાળે-લગન.

## ૧૨

હિલ્લસિંહ—બાપ બાઈ છુટા વાંઢાનો અવતાર,  
 બી વિના કહેવાય મુનો સંસાર—બાઈ૦  
 વાંઢા ઉપર વિશ્વાસ ઝટ નાવે,  
 બહેમીલા લોક બહેમ કંઈ કંઈ ભાવે;  
 નિલ નવા છુટા દાઢાવે—ભાઈ૦  
 “ ભરવાં કરવાં પાણી છાણી ”  
 “ ઝાટકવા નિલ દાણો દુણી; ”  
 “ રલ્યો રોટલો બાળી ખાતા, ”  
 “ આંખોમાં નિલ ભરાય ધૂણી ”  
 એકત્રા રજામાં દોઢો ન કાંઈ સ.ર—બાઈ૦

## ૧૩

હિલ્લસિંહ—જે હાથે તે સાથે કહેવાય (૨)  
 રહે પડ્યું પાછળ તે પિત્રાઈ ખાય (૨).  
 હાથે તો પુણ્ય દાન ધાંધ ન કીધું,  
 પોતે ખાધું કે ખાવા ન દીધું,

હમડી છાટે જીવ જીવ, તમારો એક હમડી છાટે જીવ જીવ—રહે.  
 મરીબદાસ—કોને માટે હું મજુરી કરું છું;

પશુની પેડે રાજ પેડ ભરું છું;  
ઉલ્લાસિંહ-ધમ્મુ સોનું ધૂળ થાય, તમારું ધમ્મુ સોનું ધૂળ થાય-રહે.

૧૪

સલવાન-કુકર્મી કપુતને ધિક્કાર,  
વિસરે અગણિત જે ઉપકાર-કુકર્મી.  
કરી લાલન પાલન દુઃખ કાપ્યાં,  
તન સાટે તન મન ધન આપ્યાં;  
વિસરે જે ઉપકાર-કુકર્મી.  
માતા ગંગા યમુના જાણે, તીર્થ સ્વરૂપ જે પિતા પ્રમાણે;  
પામે મોક્ષનું દાર-કુકર્મી.

૧૫

નીતિવટલમ-કલ્પ વૃક્ષ તણ કોણ અભાગી, બાવળ પાસે જાય;  
ફળની આશે જળસિંચે તો, ભાગે કંટક પાય-અભાગી.  
સંપત રૂપ મધ ટીપાં પાસે, જહુ કીડીઓ ઉભરાય;  
સ્વજન મિત્રની ખરી કસોટી, વિપત સમયમાં થાય-અભાગી.

૧૬

શ્રીઓ-ઓ સહિયર! મુજો શિખામણ સારી,  
સદા કરે સંગત જોઈ વિચારી.-ઓ.  
કુસંગ કાળજી કોટડી, કુસંગીનું મુખ સ્વામ,  
દુર્જન કરે સંગથી થાય નામ બદનામ.  
જડી જેને સોજત જગમાં નકારી,  
ગયું તે તો આ ભવ, પરભવ દારી-ઓ.

૧૭

છપ્પરપગી-આવો આવો, કું લેવરાવું દલાવો,  
આ મારા સંસારનો.  
ગરીબદાસ-થયો આજ અનુભવ ભવપારનો-આવો આવો.

છપરપગી—તમારા વિના વહાલું નથી કાઢું મારે,

તે મટે કઈ પૂજા તમારી પેંજરે;

મરીબ—“ આ તે બચડી કે શાયડી ! ? ”

છપરપગી—“ શાયડી, શાયડી, શાયડી. ”

દીઠા માલશું મફતીઓ બળરનો,

આ મારા સંસારનો.—આવો આવો.

૧૮

જુમખી—હું નથી એવી બોળી ! ( ૨ )

હવેતો રહી રે—હું.

પાવરધી ચમ પુરી મારી જોડ જડે ના બોળી —હું.

નિલ કળ્યા કંકાસ કરી, ધરમાં સળગાવું હોળી,

છપરપગી—“ પ્રસંગ આવે પરખાશે બાહ તું ગરાલું કે જોળી ”—હું.

ભલે ભાયડો બીખ માગે, બાંધે ભેરવી ઓળી,

“ આપણે તો બાહધીમાં જોળી બાહએ ખીરને પોળી ”—હું.

૧૯

સાવિત્રી—ઓ હરજી, શા કાળે મને સરજી

વિધાનાએ નિરમ્યો નથી મમ વરજી—ઓ હરજી.

સરજન હારે શી રમી, જમમાં જોડ બનેક,

વિધિને મન હું એકલી, પડી વધારે એક;

મુંદર વૃક્ષ સંજે શુભ વેલી, મળી ચંપાને ચતુર ચમેલી,

નિરમ્યો નથી મમ વરજી—ઓ હરજી.

૨૦

ચક્ષક-ચા—ના તરસાવ (૨) મધુકર કંપ દષ્ટ કર્યા ઉડે,

ફરી ફરી નહિ મળે આવો દાવ—ના.

સ્નાન કરી લે તન સરવરમાં, કળશ કનકના મહીને કરમાં,  
લઈ લે સુખનો હાવ—ના.

સત્યવાન—ઝાકળનું જળ હોય ન મીઠું, જાણી જમશે કોણ અણનું,  
તજ તુજ જ્ઞાન સ્વભાવ—ના.

૨૧

સાવિત્રી—એ...મનમોહન નવ જોલાવશે,  
મુજને કહી રાજ કુમારી,

સત્યવાન.....રાજકુમારી,  
સાવિત્રી—હવે હું થઈ છું દાસી તમારી, વાલમ! ગઈ હું તમપરવારી—નવ.  
સત્યવાન—ખાળા હું નથી રાજકુમાર, વિકટ વન જંગલમાં વસનાર,  
જોડી મમ સાથ તમારો પ્યાર, તમે સકુમાર;  
શું સુખ પામશે? કણું માનો મનહરનારી—એ...મનમોહન.

અંક ૨ જો.

૨૨

નારદ—ભજને શ્રીવદુરાય, જો જીવડા ભજને શ્રીવદુરાય.

તારો અમૂલ્ય અવસર જાય—જો જીવડા.

કામ કોષ મદ લોભ મોહમાં, અંધ બની ભપટાય;

હરિભજનરૂપ ખટરસ ભોજન, તશ્મૂર્ખ ખડ ખાય—જો.

કાયા કાચ તણી છે કોમી, ફટ ફટ પુટી જાય;

ગઈ પલક પાછી નવ આવે, આયુષ્ય જોણું થાય—જો.

૨૩

સાવિત્રી—જોણું ન કહી જોલ જો, પળે ના પળ્યા (૨)

લક્ષાટ લખ્યા લેખ તે કળે શું દળ્યા.

મુણ્યાં મું કદી નેવ નીર મોભે વળ્યાં ?  
 મુલ પ્રેમે હૃદય મે મળ્યાં તે મળ્યાં;  
 સંકલ્પ અચળ મારા ચળે ના ચળ્યા,  
 સાકર ફેરા હીરા મળ્યા તે મળ્યા—મોલું.

૨૪

આકાશવાણી—સાવિત્રી પ્રિય પુત્રી, વટસાવિત્રીતણું પ્રત કરજો  
 ગૌરી શંભુ કૃપાથી, દીર્ઘાયુષ્ય ને હર્ષિત વર વરજો.

૨૫

ગરીબદાસ—નવ ગમે વરખાર, બરી દુઃખની વખાર;  
 બળ્યો સંસાર નાતરીયા નાતનો.

ઉદ્ધલસિંહ—દીકું નારનું બજાર બહોરી બપ" વહે બાર,  
 જેમાં ગળે નહિ મેળ કાઢ વાતનોરે—બળ્યો.

ગરીબદાસ—કેમ કરી થાય કહો પ્રીતિ પરાણે ?  
 વીતી પોતાની બીચું કાણ બળ્યે;

ઉદ્ધલસિંહ—"કરે છવતાં મહોઠાણુ મુવે હોય તાણાતાણુ," (૨)

ગરીબદાસ—લાઠ બાઇનો વહેવાર, ચાલે લાતનોરે—બળ્યો.

૨૬

સાવિત્રી—શ્રીવંદાયી ! અભય વર આપો,  
 સિર ઉપર કમલ કર સ્થાપો—શ્રી.

આનંદબાપ ઉપાધિ હરજો, પ્રિયતમ મહારાણું પ્રિય કરજો;

અનુપમ પ્રત આ ફળજો—શ્રી.

જય જય જનની, તારન તારણી,

શુદ્ધ મતિ, ભગવતી ! ભવભય હરતી,  
શાન્તિ નાથ હિર સ્થાપો—શ્રી.

૨૭

ઈન્દ્ર—શાગી ભગન મને તારી, ઓ લલના ! -લાગી.

સાવિત્રી—સુરપતિ ! મતિ શું વિસારી ?-ઓ.

ઈન્દ્ર—સુંદરી ! શયિથી, અધિક મુખ આપું (૨)

પટરાણી કરી સ્થાપું, ઉઘાપું ન વચન મનોહારી-ઓ.

૨૮

ભારીખદાસ—જડ્યો છે નાર વશ કરવાનો ઉપાય. (૨)

રોજ રોજ ખાસડાનો માર ન ખમાય—જડ્યો.

હત મોંદડી હત.....જડ્યો.

ઠાળ જીભી મુખ બહુ મારીને મહેજાં,

નિસ રાંડ નવાં નવાં મામે ધરેજાં;

વઢવામાં શરી, એકે વાતે ના અધુરી, (૨)

નકટ કયમે કરી પાંસરી ન થાય;

કુભારજી કયમે કરી પાંસરી ન થાય—જડ્યો.

૨૯

આશ્વિનીકુમાર—

ખીલી ખીલી કુસુમ કળી !

વૃથા વું રસ ભોગી વિના—ખીલી.

રસધેડી રહી એકલી—વૃથા વું.

મનમથ મનહોભે, એ રતિ અહીં આ શોભે,

ભોળી ભરમાએ લલી, ઓ વહાલી વેલી, (૨) વૃથા વું.

લાગી છે તાલાવેલી, થાને નવેલી બેલી, (૨) વૃથા વૃં.  
જેમન ગુમાવે બાત્રી ! બો બહાલી વેલી. (૨) વૃથા વૃં.

સત્યવાન—

૩૦

અહો ! લાગ્ય જગમાં તે નરનું,  
જેને મળી શિખળવતી નારી,  
જે ભવસાગર દે તારી, કુળવતી કુળલાજ વધારી—અહો !  
જે કામિનીએ કંઈ માટે, કાપે દુનિયા પણ કયું,  
કરવા સુખી નિજનાથને અતિ પ્રેમથી તપ આદ્યું;  
પતિ જ્વાન હરનિશ ધારી, સતી અનુપમ વરવરનારી.—અહો !

૩૧

બૂધર—હાથે કરી મેં કયું મુખ શ્યામ, બેળવા જેટલું આપનુંનામ,  
ઉલ્લુસિંહ—નકટ લાલસુ લુલુહરામ, દીકરી વેચી બહાણ કરે દામ;  
પાપી પાછો આવે દામનો દામ, અંતે રહે એના કપાળમાં દામ—હાથે.

૩૨

માત્રવી—મારી મુખ દીઠી દીકરીને મુખે હસી બોલાવજો,  
શુભ સમાચાર તમારા, અમેને મિલ્ય હહાવજો—મારી૦  
ઉછરી છે લાડમાં લાડસ ધેત્રી,  
જમએ અમે તમ આશ્રા મેલી;  
દોષ પડે તો ક્ષમાની દૃષ્ટિવડે નિભાવજો (૨)—મારી૦

૩૩

નારદ—ભજ ગોવિંદ ગોવિંદ વાર વાર,  
રસના હરિને નવ ધડી વિસાર.



આ જમત જાણજે મોહજળ,  
 મૃગજળ સમાન છે આજ પંપાળ;  
 ધન ધરા ધામ આખર અસાર—રસના.  
 પ્રભુ નામ રમરણરૂપ સુધા ધાર,  
 કરી પ્રીતે પાન ભવ ઉતર પાર;  
 કર ધર્મ કર્મ રાખી દિલ ઉદાર—રસના.

સાવિત્રી—પ્રિયતમ ! પદ સેવા, પાત્રું છું જોડી પાણિ,  
 ફળ ફલ સમિધો છું; નિસ આપીશ આણી,  
 નરવર ઉરધારો, દાસીની દીનવાણી,  
 પરિચય નથી ગદારે, રાજ છું છું અજણી.  
 છું અજણી રાજ તમથી છેક છું અજણી;

સત્યવાન—મમ પ્યા.....રી, વ્હાલી સુવડનાર,  
 સંસારનો પાગ્યો સાર, હૃદય દાર ગુણુખાણી.—છું.  
 સાવિત્રી—સોંપ્યો હૃદય નાથજી ! નિભાવતી તમારે હૃદય,  
 સત્યવાન—શોભાવો સદા સાથ, વાહવાહરે શાણી.—છું.

સત્યવાન—આરામની, સુખધામની, પ્રિયા ! તું પ્રતિમા પ્રેમની,  
 મમતાય ઉરના દારનારી, તું શીતળ ધારા બની.  
 સાવિત્રી—માળા જપું તમ નામની (ર) નથી ઇચ્છા દામ દમ્ભની,  
 ચિન્ત ત્યાહું સેવા શ્યામની.....  
 સત્યવાન—.....સાચી તું ભગવતી ભક્તિની—અરામ.

ચિત્રગુપ્ત—નીચ નાગ વું, સંભાર કમ તારાં (૨)

કાંઈ કીધાં સુકૃત્ય હોય સારાં.

પાંચે—ઉઠી સવાનમાં સંભારતી જોડા,

સાટે પડે માથે લોહાના હથોડા.

હા—શ—હા—શ,

છપ્પરપગી—અરરરરરર,

પાંચે—હાથ... .. નીચ.

છળતે પ્રપંચમાં આયુષ્ય તારું ખોયું,

બહોરતાં પાપ જરી પાછું ન જોયું,

હાથ—હાથ.

છપ્પરપગી—અરરરરરર,

પાંચે—હાથ... .. નીચ,

સાવિત્રી—ઉભા રહો અલખેલા હું આવું, રતીલા હું આવું,

સત્યવાન—નાના પ્રિયા ઘટે સંગ સિધાવું.

સાવિત્રી—આજ પિયુ અળગી નવ થાવું,

પ્રિયતમ ! પ્રેમને નેમ બતાવું;

સત્યવાન—શાશ્વી સલક્ષ્મી શું સમજવું, શું સમજવું—નાના.

કંટક ભરેલા માર્ગમાં, તમથી ચલાશે કયમ કરી ?

વળી શ્રીખન્નસુતા તાપ પણ, કયમ સહન કરશે સુંદરી.

સાવિત્રી—જાયા શીતળ શિરછત્ર પાસે, તાપ પીડે નવ જરી,

જો નાથ દ્યો સંગાય જોડી હાથ આગ કમરી-ઉભા.

ધુમત્સેન } — દહએ અંતરની આશીષ (૨)  
શૈળ્યા

સત્યવાન } — દહએ આશા નામી શીષ, (૨)  
સાવિત્રી

ધુમત્સેન } — દહે અમથી નદી ધડી જય ગણી,  
શૈળ્યા

બહેલાં વળજે આશ્રમની લાણી;

તમે બાળક મારાં નેત્રમણિ,

કરે રક્ષા શ્રી જગદીશ.—દહએ.

સત્યવાન— તમ સેવાવીણુ જનક જનની,  
નથી પરવા રાજ્ય તથા ધનની.

નિરખી શોભા નવ ઉપવનની, સત્વર અહીં આવી મળીશ.—દહએ.

## અંક ૩ નો.

માલવી—શું કહું સ્વામી સ્વપ્ન કું પામી, છવ મારો ગજરાય,  
નિદ્રા ત્યાગી, ઝબકી જાગી, સુઝે ન એકે ઉપાય-શું.  
નાથ હૃદય મમ વળે ન વાર્યું, સુખ આપણું સૌ પરવાર્યું,  
હાય દેવ તેં શું નિરધાર્યું, યોગમ ખાવા પાય-શું.

ધુમત્સેન } — હરિ હરિ કૃપા કરી મેળવજો,  
શૈળ્યા } — અમ અંધ તણી લાટડીઓ;  
શિવશિવ પરભવ પાપે આજ,  
સમય સૌ વિપરીત આવી ચઢીયા.

કુમ્ભસેન-સત્યવાન જે ગ્રાણી જતાં પણ ધર્મ કદી નવ ચૂકે  
તે ટળવળતાં માતપિતાને, જન્મભરમાં કેમ મૂકે-હરિ.

સૌજન્યા—લઈ આરા નિજ પંથ સિધાવ્યાં, સમય વીત્યો પણ નાવ્યાં,  
નથી રહેતી ધીર નાથ હવે, નમંકી લાવિએ ભૂલાવ્યાં-હરિ.

૪૧

આકાશવાણી-કર શંકા દૂર મનની, શાણી સૂઝ્યા સુણી કાલવાણી,  
૩૫ અનુપમ પામ્યો, રવામી તારો અવન એમ જાણી.

૪૨

મુકન્યા-ઉભી ઉભી જોઈં વહાલા તમારી વાટડી,  
દેખી ૩૫ હર્ષે ભરાય મારી છાતડી.—ઉભી.

અયવન-દયાનિધિ દેવે આપી છે યુવાની,  
મુકન્યા-નિરખી નગિના ! બની છું દિવાની,  
આનંદે માળીશું દિન રાતડી—ઉભી.

૪૩

મુશીલા-નથી સુખ વરયું જઈ સંપતમાં, (૨)  
નથી દુઃખ કંઈ કદા વિપતમાં—નથી.  
જે નવ આજ્યું રાજભુવનમાં, તે કૌતક અનુભવ્યું ઉપવનમાં,  
ફળે ઋગ્ગુરો ફળ રતમાં—નથી.  
ભલે પુત્ર કે પુત્રી કહાવે, પણ જે માતની કુખ દીપાવે,  
તેને ધન્ય જન્મતમાં—નથી.

૪૪

આવિગ્રી-મારા મસ્તક કેરા મોર ! મેલી મુજને અહીં ક્યાં જાણો ?  
ધરે નહીં વાવું આમ નકોર.—મેલી.

દીઠો શો પ્રિયતમ ! મુજમાં દોષ ? શાણા ધટે ન અવો ગેય;  
પામું થી રીતે સંતોષ-મેલી.

કહેતા હતા તું હૃદય મારું, પ્રાણુ મારો એક ;  
અતુર શિરોમણિ એ વચને, શું નિસર્ગા છોડી વિવેક ?  
મુજને નહીં કેનો આધાર, કરશે માતપિતા પોકાર;  
મારા ગુણ મણના બંડાર-મેલી.

૪૫

યમ—શા માટે શ્રમ કરે, સતી ! તુજ પતિ બહિત સાચી ( ૨ )  
હવે પુત્રી ! વળ તું પાછી ( ૨ )

સાવિત્રી—સનજન કેરા સાથમાં, મેં ફગ ભરીયાં સાત,  
મિત્ર બાવે સુણુને હવે, દી ! વનિતાની વાત.  
ધર્મ જે વેદ પુરાણે બણીઓ, મુખ્ય ધર્મ મહસ્થાશ્રમ ગણીયો,  
કૃપાનાથ ! મમ પ્રણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી ( ૨ )  
વળું મહારાજ ! કયમ પાછી ( ૨ )

યમ—સુણી વિવેક ભરી મૃદુ વાણી, અયો પ્રસન્ન અતિ મન શાણી !  
સત્યવાનતા છવિત વિના કંઈ. ઇચ્છિત વર યાચી ( ૨ )—હવે.

સાવિત્રી—“ મહારાજ ! મારા અંધ સાસુશ્વસુર આખે દેખતાં થાય ”

યમ—“ તથાસ્તુ. ” ભાગ્યવતી ! તું અતિ દૂર આવી,

ઘાય કાચી મિથ્યા નવ ભાવી—શા માટે.

સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહીં જરી, જ્યાં જાયે મમ નાથ,  
તપ વૃત્ત આપ કૃપાવડે, ત્યાં આવું તમ સાથ.  
સંગત સનજન તણી નથી સોંધી, મૈત્રી સંત પુરુષની મેળી,  
કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી ( ૨ )—વળું મહારાજ.

યમ-અર્ધ યુક્ત સંભાળુ તારું, બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારું,

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી-હવે.

સાવિત્રી-“ મહારાજ ” મારા બુદ્ધિશાળી સસરાજને પાછું

રાજ્ય પ્રાપ્તિ થાય”

યમ-“તથાસ્તુ. ” ઉત્તમ વર જે આપ્યાં ભાવે,

હજી પ્રેમદા પુઠળ આવે-શા માટે.

સાવિત્રી-સુપાત્ર જન કંતા કદી, સુપાત્રનું સન્માન,

સાધુ તો દુસ્મનતણું, પણ સાધે કલ્યાણ.

સતપુરુષોની સમાન દષ્ટિ, દયા તણી વર્ષાવે વૃષ્ટિ,

કૃપાતાપ ! મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ નાચી (૨)-વળું.

યમ--શીતળ વચન સુધાસમ જારાં, તૃષા તૃષતુરની હરનારાં,

સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ, ઇચ્છિત વર યાચી-હવે.

સાવિત્રી-મહારાજ ! મારા પિતાના કુળની વંધવ કરનાર,

મારે સો ભાઈ માય,

યમ-“ તથાસ્તુ ” સસરાંયાનું મન વધારું,

પિયર તણું પણ કંજ સુવાયું --શા માટે.

સાવિત્રી--પર દુઃખે દુઃખીયા બને, દુખદ હૃદય વિશ્રામ,

ભરે સો ભરે સંતોષ, હરવાનું શુભ કામ.

સ્વજન માંહી વિશ્વાસ ન ભાવે, સન્નજન ધર પૂછવું મહુઆવે;

કૃપાતાપ ! મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રાચી (૨)-વળું.

યમ-મધુરાં નવિન વચન સંભળાવ્યાં, અતિશય તેમારે મન લાગ્યાં,

સત્યવાનના જીવિત વિના કાંઈ ઇચ્છિત વર યાચી (૨)-હવે.

સાવિત્રી-“ મહારાજ ! મને મારાસ્વામીથી ઐરસ સો પુત્ર થાય ”

યમ-“ તથાસ્તુ. ” થટે ન થાવું અતિવર લોભી,

તજી પૂડે હવે જા અહીં થોભી-શા માટે.

સાવિત્રી—સ્વપ્નમં બહાલો સાધુને, જે નવ ચૂકે લંગાર,  
સાંપ્રત ભુત ભવિષ્ય તી, ગતિ તજ્યા આધાર.

સજ્જન કરે ન આશા આપી, બોલ્યું અમોલ્યું ન કરે કદાપી,  
કૃપા નાથ મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તિ રચી (૨) વળું.  
યમ—અમૂલ્ય તારા વચન વિચારી, વાધે તુજમાં બંધિત મારી,  
ભગવતી છેલ્લું હિતમ, અનુપમ, દર્શિત વર યાચી (૨) હવે.

સાવિત્રી—પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રભુ આપે વરદાન,  
જીવતજાન દષ્ટ જીવનને, સત્ય કરો ભગવાન.

૪૬

સર્વે— આનંદ અપાર ( ૨ )  
બજવ્યું પાવત્ર ચરિત્ર સાર,  
શ્રવણ કરી જે નરને નાર,  
પાળશે પ્રેમે સદાચાર  
સફળ કરી તે આ સંસાર,  
ભવનિધિ તરી હિતરે પાર—આનંદ,



## નામદાર વાવસરાય સાહેબ.

બહાદુરના ઓનરેબલ સરખાન જનરલ મરહુમ સર દયુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડિકલ સર્વિસવ લા પ્રમુખ હતા તે સ્પેસીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર ઓફ સ્ટેવર્ડ સી. આઇ. ઇ. કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર, આઇ, એમ, એસ, જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડોક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ સહારાજીઓમાં, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો, કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, કેપ્ટુકી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ-ઓફિસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના હોમર્સ અને સ્પેસીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલયન ઓફીસર, પાલીકીકલ એજન્ટ, યુરોપીઅન સીવીલ સરખાન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ. એમ. ડી.ની ડીમી ધરાવનારા મોટા ડોક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીઅન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમાં બાદશાહી ચાકુતી નામથી જગ જહોર દવા બહુ વપરાય છે.

## બાદશાહી ચાકુતી.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર વીકારના તમામ બાધી મટાડે છે અને વીર ઘટ બનાવી ખરે પુરુષાતન આપે છે, ખરી મરદાન આપનાર અને નમળા માણસને પણ જીવનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ આમન્ય છે. આ :દવા વાપરવામાં કાષ્ઠપણ જાતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની કબી એકના રૂા ૬૫.

ડોક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ.-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.



## બાહર ખબર

નીચેનાં પુસ્તકો મેરબી નાટક કંપનીના જ્યાં મુકામ હોય  
લાંથી, તથા મુંબઈમાં શુક્રસેલર એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની  
ઠે. કાળખાદેવો રોડ અને અમદાવાદમાં શુક્રસેલર મહાદેવ  
રામચંદ્ર જાગૃતીની દુકાનેથી તથા વડોદરામાં શુક્રસેલર મોહનલાલ  
મનસુખરામ ઠે. લહેરીપુર દરવાજા પાસેની દુકાનેથી રોકડી  
કીમત મોકલો અગર વેલ્યુએલ પાર્સિલથી મંગાવી લેવાં

ભર્તૃહરિનાટકમોટું(સચિત્ર)૧-૮-૦ સદર ગાયન... ૦-૨-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

મુકન્યા સાવિત્રી નાટક મોટું

(સચિત્ર) ૧-૮-૦

સદર નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

સતી અનરુપા નાટક મોટું

(સચિત્ર) ... ૧-૮-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

આંખરાજ નાટક મોટું. ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાણકદેવી નાટક મોટું ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાગ સિંહનાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૦-૦

ત્રિપારાજ નાટક મોટું ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

જગદેવપરમાર નાટક મોટું ૧-૦-૦

ચંદ્રહાસ નાટક મોટું ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

કંસવધ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

વીરમાળા નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

દેવયાની નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

રાજતરંગનાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

વિભુદ્ધ વિજયનાં ગાયન ૦-૨-૦

મારણજીતનાટક ગાયન ૨-૦-૦

મંદાલસા નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

અંબરીષ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

બલિર જાનાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

શુદ્ધદેવ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

સરસ્વતી નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

સાવિત્રીઅલ્પ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

શુભીશ્વર નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

પુનર્જન્મ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

